

ZNAČAJ TJELESNOG VJEŽBANJA U OČUVANJU I UNAPREĐENJU ZDRAVLJA.

Značaj tjelesnog vježbanja u raznim područjima ljudskog života

Sport i tjelesno vježbanje imaju važnu ulogu u svim područjima ljudskog života. Tjelesno ***vježbanje pozitivno utiče na usvajanje zdravog načina života, unapređuje zdravlje i kvalitet života. Sport je danas „medij” kojim se šire poruke mira, jednakosti i prijateljstva među ljudima. Redovno tjelesno vježbanje jedan je od ključnih faktora za zdrav život.*** Nemoguće je nabrojati sve pozitivne aspekte tjelesnog vježbanja, no bez sumnje neke od njih su: ***unapređenje zdravlja i kvaliteta života, produžuje očekivano trajanje života i smanjuje rizik za hronično nezaraznih bolesti kao što su bolesti srca i krvnih sudova, šećerna bolest, maligne bolesti i sl.***

Prema izvještaju Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) nedovoljna tjelesna aktivnost proglašena je za samostalni riziko faktor. Ranije su takav status imali hipertenzija i gojaznost, ali praćene načina života i rada ukazalo je na hipokineziju kao samostalni riziko faktor. SZO je u nekoliko navrata upućivala svim vladama svijeta otvoreno pismo u kome je ukazivala na veliki značaj redovne tjelesne aktivnosti za ukupno zdravlje populacije. Tom prilikom definisane su i kategorije građana koje posebno ugrožene nedovoljnom tjelesnom aktivnošću i za koje bi svaka vlada, shodno ekonomskim i organizacionim potencijalima, trebalo da napravi posebnu strategiju tjelesnog vježbanja radi zdravlja.

Posebno ugrožene kategorije

građana jesu:

djeca

adolescenti

osobe izložene stresnim situacijama

osobe trećeg doba

osobe koje boluju od hroničnih

nezaraznih bolesti kao što su:

hipertenzija, gojaznost, dijabetes-

tip2, osteoporoza i td.

Opis	Uzrast (godine)	Uloga tjelesne aktivnosti
<i>Beba</i>	0 - 2	<i>Pokretljivost</i>
<i>Dijete</i>	3 - 12	<i>Pokretljivost, razvoj identiteta, samopoštovanje, rekreacija, socijalna interakcija</i>
<i>Adolescent</i>	13 - 17	<i>Razvoj identiteta</i>
<i>Mlada odrasla osoba</i>	18 - 24	<i>Samopoštovanje, rekreacija socijalna interakcija</i>
<i>Odrasla osoba</i>	25 - 44	<i>Rekreacija, samopoštovanje, socijalna interakcija, kondicija sprečavanje bolesti</i>
<i>Sredovječna osoba</i>	45 - 64	<i>Samopoštovanje, održavanje (funkcije, posla), sprečavanje bolesti</i>
<i>Starija osoba</i>	65 - 74	<i>Održavanje pokretljivosti i zdravlja, socijalna interakcija</i>
<i>Stara osoba</i>	75 - 84	<i>Pokretljivost, samostalna ishrana održavanje higijene i oblačenje, šetnja, socijalna interakcija</i>
<i>Veoma stara osoba</i>	85 +	<i>Pokretljivost, nezavisan život</i>

ULOGA REDOVNOG TJELESNOG VJEŽBANJA U PREVENCIJI I SUZBIJANJU HRONIČNIH NEZARAZNIH BOLESTI

Mehanizam nastanka i razlozi ekspanzije hroničnih nezaraznih bolesti

Jedan od najvažnijih riziko faktora u nastanku dijabetesa, oboljenja srca, moždanog udara i malignih tumora su svakako gojaznost i prekomjerna tjelesna težina. Tjelesna masa /težina predstavlja rezultat prostog balansa unosa i potrošnje energije.

Potrošnja energije *odvija se na tri nivoa:*

- bazalni metabolizam,*
- fizička voljna aktivnost i*
- potrošnja vezana za proces digestije.*

Korisni efekti tjelesne aktivnosti na hronične nezarazne bolesti

Dozirano i kontrolisano korištenje tjelesnog vježbanja služi kao preventivno terapijska mjera koja dovodi do pozitivnih efekata na tjelesnu težinu, količinu abdominalnih masti, hiperglikemiju, insulinsku rezistenciju, hipertenziju, ... Ovo je najznačajnija nefarmakološka mjera u prevenciji i tretmanu riziko faktora.

Tjelesno vježbanje povoljno djeluje u prevenciji kardiovaskularnih oboljenja kao i njihovih komplikacija. *Pod uticajem redovnog tjelesnog vježbanja usporava se srčana frekvencija, smanjuje krvni pritisak, povećava se fizički radni kapacitet i postiže brži oporavak poslije akutnih fizičkih opterećenja. Redovno tjelesno vježbanje niskog intenziteta kod bolesnika poslije akutnog infarkta miokarda poboljšava kontraktilnost miokarda i povećava funkcionalni kapacitet.*

Redovnim tjelesnim vježbanjem se ostvaruju preventivni i terapijski efekti kod više različitih oboljenja, od kojih ćemo spomenuti neka koja su najčešća:

Koronarna bolest i infarkt miokarda

Koronarna bolest predstavljaju vodeći uzrok smrtnosti u Evropi. Održavanjem aktivnog načina života i umjerenog nivoa aerobne sposobnosti (opšte izdržljivosti), dvostruko se smanjuje mortalitet uslijed koronarne bolesti. Takođe, utvrđena je i jasna ***pozitivna veza obima tjelesne aktivnosti i pozitivnih efekata sa najvećim dobrobitima na zdravstveni status pri prelasku iz sedentarnog u umjereno aktivan način života.*** Redovna šetnja dovodi do ***smanjenja učestalosti kardiovaskularnih oboljenja*** (Sesso i sar., 2000). Slično, odlazak na posao pješaćenjem (Vuori i sar., 1994), vožnja bicikla do posla (Andersen i sar., 2000), zatim 4 sata rekreativnih aktivnosti nedjeljno (Wannamathée i sar., 2000), kao i minimum potrošnje 800 Kcal kroz nedjeljne aktivnosti povezani su sa smanjenim rizikom od nastanka oboljenja srca.

Gojaznost

Gojaznost, više nego bilo koja druga bolest, rezultat je promjena u načinu života savremenog čovjeka. Te promjene odnose se na sve veće korišćenje motorizovanih sredstava transporta i aparata koji **manjuju tjelesno naprezanje čovjeka, sedentaran način života, kao i konzumiranje visokokalorične hrane.** Učestalost pojave gojaznosti se **utrostručila u posljednjih 20 godina**, o čemu govori podatak da je 20-25% odraslih klinički gojazno, odnosno sa indeksom tjelesne mase preko 30. Zbog toga je **gojaznost okarakterisana kao epidemija od strane Svjetske zdravstvene organizacije (SZO -WHO), a najprisutnija je u najrazvijenijim državama svijeta. Najveći razlog ovakvog stanja savremenog društva jeste tjelesna neaktivnost** (Prentice & Jebb, 1995). Nekoliko studija pokazalo je da **aktivan način života i svakodnevna tjelesna aktivnost imaju značajnu ulogu u prevenciji nastanka gojaznosti** (Di Pietro, 1999; Fogelholm i sar. 2000).

Dijabetes

Incidenca dijabetesa tipa-2 je sve učestalija i često se vezuje za istovremen porast broja gojaznih.

Razlog ovakvog stanja se objašnjava sedentarnim načinom života. Sa druge strane, nekoliko istraživanja pokazalo je da tjelesna aktivnost utiče na smanjenje rizika od nastanka dijabetesa tipa 2, za 33% odnosno 50% (Manson i sar. 1992). Hodanje, vožnja bicikla i umjerene dnevne aktivnosti, (npr. rad u bašti) utiču pozitivno na koncentraciju glukoze, ali intenzivnije aktivnosti, kao što su trčanje, plivanje, sportske igre više i bolje utiču na kontrolu nivoa šećera u krvi (Lynch i sar., 1996).

Maligna oboljenja

Različiti oblici malignih oboljenja ostaju jedan od vodećih uzročnika oboljevanja i umiranja u savremenom društvu. Učešće u nekom obliku fizičkog vježbanja smanjuje rizik oboljenja od karcinoma (Thune & Furberg, 2001). ***Pokazano je da aktivnosti umjerenog i visokog intenziteta imaju najviše pozitivnih efekata na pojavu karcinoma debelog crijeva*** (Lund Nilsen & Vatten, 2001), smanjujući rizik od njegovog nastanka za 40-50%. Fizička aktivnost pozitivno utiče i ***na smanjenje rizika od raka pluća, uz redukciju rizika od 40%*** (Tardon i sar., 2005).

Oboljenja lokomotornog aparata

Prilikom praćenja efekata tjelesne aktivnosti ili vježbanja na oboljenja lokomotornog aparata, relativno malo se vodilo računa o bolu u lumbalnom dijelu kičme, osteoartritisu i osteoporozu. **Poznato je da su ova stanja česti uzročnici obolijevanja kod ljudi, smanjenja kvaliteta života i gubitka radne produktivnosti. Fizička aktivnost jača skeletnu muskulaturu, tetive i ligamente, a povećava i gustinu kostiju** (Warburton i sar., 2007). Takođe, tjelesno vježbanje povećava funkcionalnost lokomotornog sistema i **omogućava veću samostalnost naročito osoba treće životne dobi**. Programi vježbanja usmjereni na unapređenje mišićne **snage pomažu starijima da budu stabilniji** (Snow i sar., 2000), što **smanjuje rizik od povreda uslijed pada**. Tjelesna aktivnost predstavlja **efikasan tretman u prevenciji sindroma bola i u donjem dijelu leđa**

Mentalno zdravlje

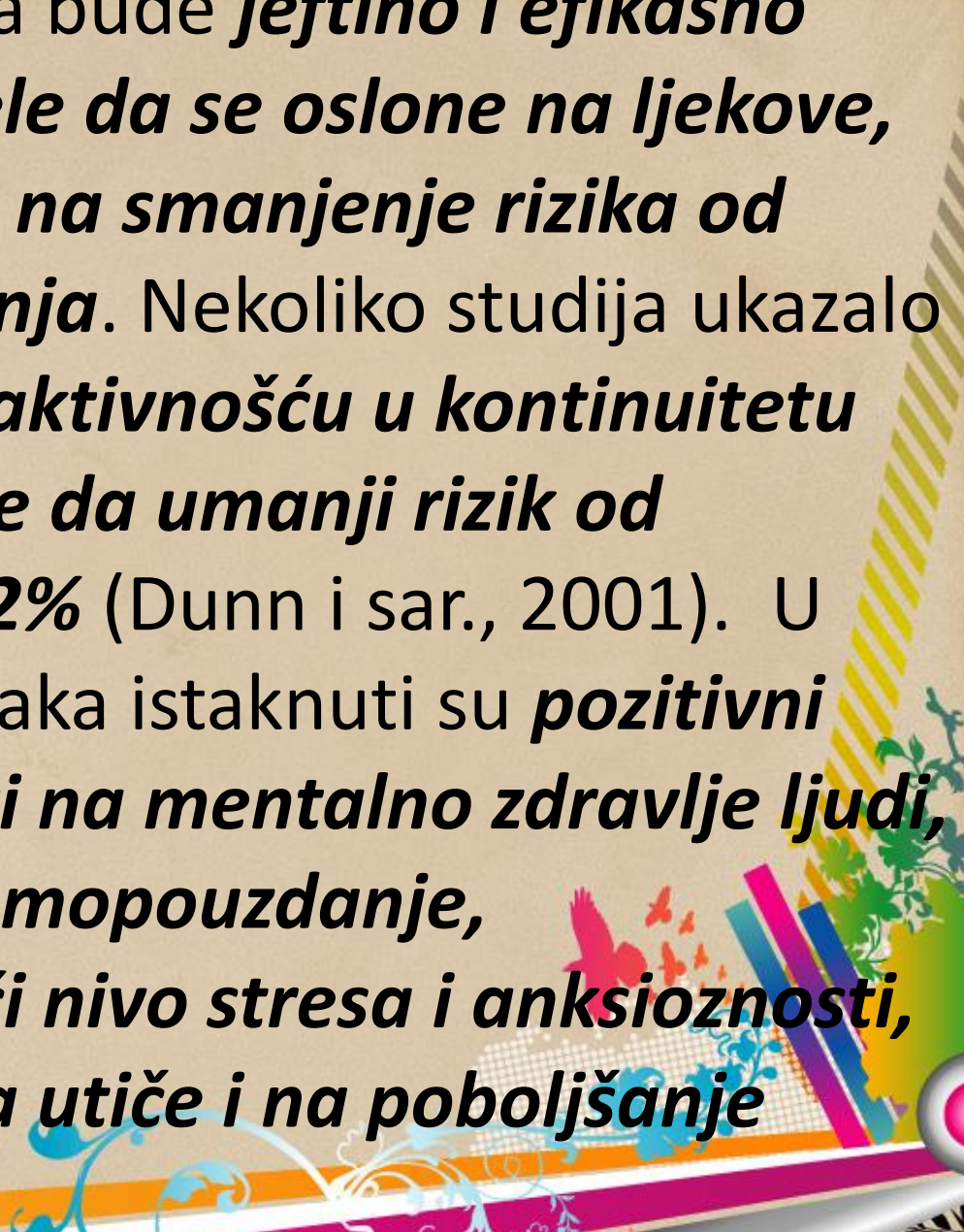
Brojne studije o efektima tjelesne aktivnosti na zdravlje ljudi, dobijeni longitudinalnim istraživanjima na velikoj populaciji, ukazale su na blagotvorne efekte vježbanja kod kardiovaskularnih bolesti, malignih oboljenja, gojaznosti i dijabetesa. Sa druge strane, ***SZO procjenjuje da će depresija, anksioznost i stres biti glavni uzročnici smanjenja kvaliteta življenja i skraćenja životnog vijeka do 2020.***

godine. Zbog povećanja incidence ozbiljnih mentalnih oboljenja, postoji bojazan i od povećanja broja osoba koje pate od hroničnih ili ponavljajućih, blagih do umjerenih simptoma ovih oboljenja.

Nekoliko dobro osmišljenih studija pokazalo je da tjelesno vježbanje može da redukuje simptome kliničke depresije (Mutrie, 2000; Lawlor & Hopker, 2001). Efikasnost tjelesne aktivnosti u redukciji mentalnih oboljenja bliska je efektima tradicionalnog tretmana – psihoterapije

Fizička aktivnost može da bude **jeftino i efikasno rešenje za one koji ne žele da se oslone na lijekove, a ujedno pozitivno utiče na smanjenje rizika od nastanka brojnih oboljenja**. Nekoliko studija ukazalo je da bavljenje **fizičkom aktivnošću u kontinuitetu od nekoliko godina može da umanja rizik od nastanka depresije za 22%** (Dunn i sar., 2001). U nekoliko preglednih članaka istaknuti su **pozitivni efekti tjelesne aktivnosti na mentalno zdravlje ljudi, unapređujući njihovo samopouzdanje, raspoloženje, smanjujući nivo stresa i anksioznosti, a takođe je pokazano da utiče i na poboljšanje kvaliteta sna**

HVALA NA PAŽNJI !